

Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích

Archiv obce Skupeč

[1900]–1945

Inventář

EL NAD č.: 953

AP č.: 302

Kateřina Nová, Zuzana Kliková

Plasy 2012

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archivního fondu	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu	5
III. Archivní charakteristika archivního fondu	5
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	5
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky	5
Seznam použitých pramenů a literatury	6
Inventární seznam	8

I. Vývoj původce archivního fondu

Skupeč (něm. Skupsch, Kupsch) leží 10,5 km jihovýchodně od Bezdržic na stejnojmenném katastrálním území v nadmořské výšce 488 m. Název vsi byl odvozen z osobního jména Skupec (člověk skoupý). Ves je poprvé zmiňována roku 1364. Až do počátku 18. století se v jejím držení vystřídala řada drobných feudálů. V roce 1711 byl statek Skupeč, sestávající se ze Skupče, Málkovic a Něšova, připojen k bezdržickému panství. Sommerova topografie uvádí ve Skupči 27 domů se 177 obyvateli. Tehdy se zde nacházela i celkem početná židovská komunita čítající 17 rodin. Ve Skupeči sídlila židovská náboženská obec, která zde spravovala synagogu a židovskou školu.

V roce 1848 došlo ke zrušení poddanství, a tím i patrimoniální správy, která pokračovala ve své úřední činnosti ještě po přechodnou dobu do roku 1850. Nejnižším správním článkem se staly samosprávné místní obce, a to na základě tzv. Stadionova prozatímního obecního zřízení č. 170/1849 ze dne 17. března 1849. Vycházelo se hlavně z josefínských katastrálních obcí, s tím rozdílem, že sídliště se mělo stát buď obcí, anebo součástí obce jako tzv. osada. Na Stadionovo prozatímní obecní zřízení pak v mnohém navazoval v roce 1862 vydaný rámcový říšský obecní zákon (č. 18/1862 říšského zákoníku), který měl v některých svých ustanoveních přímou platnost, zatímco jiné jeho předpisy byly realizovatelné prostřednictvím zemských prováděcích zákonů. V roce 1864 tak vešlo v platnost obecní zřízení a řád volební pro Čechy (č. 7/1864 zemského zákoníku českého), podrobněji rozvádějící ustanovení o místní obci a její působnosti (samostatné a přenesené), o osobách v obci a domovském právu, o dohledu nad obcí, o hospodářství obcím atd.

Až do zrušení vrchnostenské správy patřila Skupeč k bezdržickému panství. V novém územněsprávním členění v roce 1850 připadla Skupeč do soudního okresu Bezdržice a politického okresu Planá v Chebském kraji. Pouze v letech 1855–1868 obec patřila do správního obvodu „smíšeného“ okresního úřadu v Bezdržicích. Na základě zákona č. 44 z 19. května 1868 a nařízení ministerstva vnitřních záležitostí č. 100 z 10. července 1868 náležela Skupeč do soudního okresu Bezdržice v politickém okrese Teplá. Vyhláškou ministerstva vnitřních č. 183 z 11. září 1902 byl pak bezdržický okres vyčleněn z politického okresu Teplá a připojen k politickému okresu Planá. Do roku 1920 byla místní obec Skupeč tvořena třemi katastrálními obcemi – Skupčí (Skupsch), Něšovem (Neschowa) a Málkovicemi (Malkowitz) s Ničovou (Nitschowa). V roce 1920 bylo povoleno rozdělení Skupče na tři samostatné obce.

Skupeč byla zemědělskou obcí s převážně německým obyvatelstvem. Farou a školou příslušela k Číhané, výjimku tvořily pouze Málkovice, které patřily k obvodu fary v Pernarci. Od roku 1893 docházeli žáci ze Skupče do školy ve Hvožd'anech, zatímco děti z Něšova navštěvovaly nadále školu v Číhané. Na základě pozemkové reformy získali ve 20. letech 20. století zbytkový statek Skupeč čeští přídělci Stanislav a Marie Vorlíčkovi. Ti zaměstnávali především české dělníky, pro jejichž děti byla ve Skupči v roce 1926 zřízena menšinová škola a o rok později pro ni byla vystavěna nová budova. Do této školy patrně také docházely české děti z Něšova, kde byl zbytkový statek přidělen Františku Kašparovi.

Podle Stadionova prozatímního obecního zřízení, tak i podle roku 1864 vydaného obecního zřízení a řádu volebního byly v obci ustaveny dva orgány – obecní výbor (volený na tři roky) a obecní představenstvo. Obecní výbor byl kolegiální orgán, rozhodující většinou hlasů. Měl usnášecí a dozorcí moc a ze svého středu si volil obecní představenstvo, složené z obecního představeného – starosty, jenž prováděl usnesení obecního výboru, a alespoň dvou radních. V roce 1919 pak vstoupila v platnost novelizovaná ustanovení o volebním řádu a o obecním zřízení (zákony č. 75/1919 Sb. a č. 76/1919 Sb.). V čele obce tak stálo obecní zastupitelstvo (dřívější obecní výbor), které si ze svého středu volilo obecní radu (dřívější obecní představenstvo), tvořenou starostou a radními.

O činnosti zdejší obecní samosprávy se až na některá jména obecních představených (starostů) nedochovaly žádné informace. Po záboru českého pohraničí v roce 1938 se obec Skupeč stala součástí Říšské župy Sudety, náležela do obvodu vládního prezidenta v Chebu se sídlem v Karlových Varech a spadala do působnosti Landráta v Teplé. Nařízením ze dne 10. listopadu 1938 bylo s platností od 20. listopadu 1938 na sudetoněmeckém území zavedeno německé obecní zřízení (Deutsche Gemeindeordnung) z 30. ledna 1935. Podle příručky „*Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland*“ byl v roce 1939 starostou obce Wenzel Heß. Dle dochovaných písemností byl v roce 1942 jmenován do této funkce Johann Schaffer. České obyvatelstvo obec opustilo a na statku manželů Vorlíčkových hospodařila až do osvobození německá společnost DAG (Deutsche Ansiedlungsgesellschaft/Německá osidlovací společnost) – pobočka v Karlových Varech. Budova české školy pak od roku 1941 sloužila potřebám nově zřízené německé školy.

Činnost Obecního úřadu ve Skupči byla ukončena v roce 1945 ustavením místní správní komise, jejímž prvním předsedou byl podle M. Posla jmenován Antonín Mžíka.

Počet obyvatel a domů

Rok	Počet obyvatel	Počet domů
1850	204	neuvedeno
1869	363	57
1880	386	58
1890	382	56
1900	353	57
1910	357	56
1921	204	28
1930	181	31

Seznam doložených starostů

Florian Ditl (?)	1920
K. Windirsch	1920
Wenzl Heß	1937, 1939
Johann Schaffer	1942 (?)-?

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Fond Archiv obce Skupeč tvoří archiválie vzniklé z činnosti Obecního úřadu ve Skupči. Z dochovaných písemností není evidentní, kde a jakým způsobem byly ukládány.

Dne 22. února 1956 provedla archivářka Bohuslava Lohrová prohlídku a skartaci písemností na Místním národním výboru ve Skupči. Do trvalé archivní úschovy byl vedle písemné dokumentace MNV převzat také blíže nespecifikovaný „listinný materiál německý“. O pamětní knize není v protokolu žádná zmínka. K faktickému předání těchto písemností do Okresního archivu Tachov se sídlem ve Stříbře došlo pravděpodobně v průběhu roku 1957.

Na základě územněsprávní reformy (zákon 36/1960 Sb.) byly archiválie v roce 1963 delimitovány do Okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích jako součást fondu MNV Skupeč (č. přírůstkové 249). Při generální inventuře v roce 2001 byly písemnosti Obecního úřadu ve Skupči (včetně pamětní knihy) z tohoto fondu vytříděny a zařazeny do nově založeného fondu Archiv obce Skupeč č. EL NAD 953.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Původcem archivního fondu AO Skupeč je Obecní úřad ve Skupči. Pořádání a inventarizace proběhly na základě metodického pokynu Archivní správy MV (Metodický návod na pořádání a inventarizaci archivních fondů Archiv obce, Archivní správa MV v Praze dne 31. ledna 2000, čj. AS/1-284/2000) a Metodického pokynu ředitele SOA v Plzni pro zpracování archiválií a tvorbu archivních pomůcek z 12. 3. 2010 (čj. SOAP/006-0767/2010).

V průběhu inventarizace fondu nebyly vyřazeny žádné písemnosti. Došlo pouze ke změně v jeho celkovém časovém rozmezí, fyzickém rozsahu i v počtu a skladbě evidenčních jednotek. Fond Archiv obce Skupeč tak tvoří 1 úřední kniha a 1 karton spisového materiálu o celkovém rozsahu 0,15 bm. Přehodnoceno bylo i časové rozmezí fondu z původního 1927–1937 na [1900]–1945.

Všechny archiválie jsou psané německy. Pamětní kniha byla zařazena do I. kategorie, ostatní archiválie do II. kategorie. Písemnosti byly v době zpracování fondu až na drobná poškození prachem a plísněmi ve vyhovujícím stavu. Restaurátorský a konzervátorský zásah tak není zapotřebí.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Nejcennější archiválií fondu je pamětní kniha obce, založená Hansem Heßem, jež obsahuje především údaje o poloze a rozloze obce, místní fauně a floře, geologickém vývoji, klimatu či národopisu. Bohužel neobsahuje žádné informace o fungování obecní samosprávy nebo vývoji obce vůbec. Důvodem neúplnosti pamětní knihy mohlo být úmrtí kronikáře, v závěru je totiž vepsán nekrolog (snad od jeho otce) Wenzela Heße, tehdejšího starosty.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Fond Archiv obce Skupeč uspořádala Kateřina Nová a Zuzana Kliková. Inventář zpracovala Zuzana Kliková v září 2011 a čistopis pomůcky zhotovila v květnu 2012 ve Státním okresním archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích.

Seznam použitých pramenů a literatury

I. Prameny

- Ortsbuch für den Reichsgau Sudetenland.* Haida, 1939.
- Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaseirthum Oesterreich,* 1849.
- Reichs-Gesetz-Blatt für das Kaseirthum Oesterreich,* 1862, Teil IV., (Nr. 13, 5. 3.).
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého,* 1919 (částka 16., 31. 1. a 7. 2.).
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého,* 1945 (částka 3., 5. 5.).
- Sbírka zákonů a nařízení státu československého,* 1922 (částka 7., 28. 1.).
- SCHWARZ, František. *Výklad zákona obecního: zřízení obecní a řád volení v obcích.* Praha, 1898.
- Seznam míst v Království českém.* Praha, 1872.
- Seznam míst v Království českém.* Praha, 1886.
- Seznam míst v Království českém.* Praha, 1893.
- Seznam míst v Království českém.* Praha, 1907.
- Seznam míst v Království českém.* Praha, 1913.
- Statistický lexikon obcí v Čechách.* Praha, 1924.
- Statistický lexikon obcí v Zemi české.* Praha, 1934.
- Verzeichniss der Orts-Gemeinden im Königreiche Böhmen.* Prag, 1861.
- Zákony a nařízení pro Království české,* 1864 (částka 2., 16. 4.).
- Zákoník zemský pro Čechy,* 1922 (částka 7.).
- Zevrubný popis rozdělení země Království českého.* Praha, 1854.

II. Literatura

- BĚLOHLÁVEK, Miloslav a kol. *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku IV. – Západní Čechy.* Praha, 1985.
- BUKAČOVÁ, Irena – FÁK, Jiří a kol. *Severní Plzeňsko I. Historicko-turistický průvodce č. 7.* Plzeň, 1996.
- FLÖGEL, Jaroslav. *Praktická příručka pro obecní a okresní funkcionáře.* Praha, 1933.
- HLEDÍKOVÁ, Zdeňka – JANÁK, Jan – DOBEŠ, Jan. *Dějiny správy v českých zemích od počátku státu po současnost.* Praha, 2005.
- Kolektiv autorů. *Über Grenzen hinweg. Geschichte, Land und Leute des Plan-Weseritzer Bezirkes Tischenreuth und Mährling.* Tischenreuth, 1984.
- NOVÁKOVÁ, Božena a kol. *Zeměpisný lexikon ČR. Obce a sídla N–Ž.* Praha, 1991.
- PALACKÝ, František. *Podrobný popis Království českého.* Praha, 1848.
- POSEL, Miloslav. *Kronika mého kraje I. Od prvopočátku do května 1945* [nepublikovaný strojopis]. Státní okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 1979.
- POSEL, Miloslav. *Kronika mého kraje II. Od května 1945* [nepublikovaný strojopis]. Státní

okresní archiv Plzeň-sever se sídlem v Plasích, 1980.

PROFOUS, Antonín. *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny. IV. díl – S–Ž*. Praha, 1957.

SOMMER, Johann Gotfried. *Das Königreich Böhmen, 6. Band Pilsner Kreis*. Praha, 1838.

VRBATA, Jaroslav. Přehled vývoje veřejné správy v odtržených českých oblastech v letech 1938–1945. *Sborník archivních prací*, 1962, roč. 7, č. 2, s. 45–87.

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Ev. jednotka
I. Knihy			
1	Pamětní kniha	[1930]–1937	K 1
II. Spisový materiál			
Spisy			
2	Domovské listy	1920	N 1
3	Doklady ke jmenování Johanna Schaffera starostou obce	1942–1943	N 1
4	Pozemnostní arch čp. 25	[1900]–[1938]	N 1
5	Trestní záležitosti	1938–1945	N 1
6	Plány a rozpočet stavby české menšinové školy	1927	N 1
7	Pronájem honitby (rozdělení honebného – Skupeč, Něšov)	1942–1944	N 1
8	Dotazníky pro vysloužilé sudetoněmecké vojáky, kteří ještě nebyli evidováni (včetně dvou fotografií)	1939	N 1
9	Propůjčení čestného kříže německým matkám	[1941]–1943	N 1

Název archivní pomůcky:	Archiv obce Skupeč
Značka archivního fondu:	AO Skupeč
Časový rozsah:	[1900]–1945
Počet evidenčních jednotek:	2 (1 úřední kniha, 1 karton)
Počet inventárních jednotek:	9
Rozsah v bm:	0,15
Stav ke dni:	
Zpracovatelé archivního fondu:	Kateřina Nová, Zuzana Kliková
Zpracovatel archivní pomůcky:	Zuzana Kliková
Počet stran:	10
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Karel Rom 30. 5. 2012, čj. SOAP/060-163/2012